

УДК 929Річинський:061.2(477-89Вол)«1925/1935»

DOI <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2024.31.03>

УЧАСТЬ АРСЕНА РІЧИНСЬКОГО В ОРГАНІЗАЦІЇ «ПЛАСТУ» В ЗАХІДНІЙ ВОЛИНІ В МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД

Кравчук Олена,

кандидат історичних наук,

викладач кафедри педагогіки вищої школи та суспільних дисциплін,

Тернопільського національного медичного університету

імені І. Я. Горбачевського МОЗ України

ORCID ID: 0000-0002-0227-7260

У статті проаналізовано участь Арсена Річинського, відомого громадсько-політичного й культурно-просвітнього діяча, в організації «Пласту» в Західній Волині в міжвоєнний період. Наголошено на тому, що він, зацікавившись ідеями «Пласту», який функціонував у Східній Галичині, доклад значних зусиль для його популяризації на окреслених теренах. Власне, мотиваційна складова появи інституції зумовлювалася нагальною потребою в організації української молоді в протистоянні політиці польської влади. Офіційно «Пласт» оформлено як спортивні гуртки при «Просвіті».

Висвітлено роль А. Річинського в організації повітової пластової управи у Володимирі-Волинському. Зокрема, у липні 1925 р. він особисто організував два пластові курені у Володимирі-Волинську: чоловічий – імені Івана Франка та жіночий – імені Лесі Українки.

Наголошено на тому, що А. Річинський надавав важливого значення пластовому вихованню української молоді, вважав його необхідним для формування національної свідомості. Система виховання пластунів розмежовувалася на духовну та фізичну. Перша – вивчення історії, традицій, культури рідного народу. Друга – мандрівки рідним краєм, змагання й ігри у виїзних таборах. Пластові табори з пластунами Володимирського повіту відвідував А. Річинський. Окрім організації літніх пластових таборів, А. Річинський у Володимирі-Волинському започаткував пластову бібліотеку, яка наприкінці 1929 р. нараховувала близько 200 різноманітних видань.

Охарактеризовано четверту загальну пластову зустріч, яка відбулася 19–20 серпня 1927 р. поблизу містечка Олександрія, після чого польська влада заборонила діяльність «Пласту». Пластові осередки перейшли в підпілля, зосередили свою працю на поширенні періодики серед українства, поповненні власної книгозбірні, читанні творів з історії України, їх популяризації, організації вечорів, вистав тощо. Перебуваючи в підпіллі, пластуни стають членами УВО, активно підтримують націоналістичне підпілля, А. Річинський стає довіреною особою ОУН у Володимирському повіті.

Ключові слова: Арсен Річинський, «Пласт», українська молодь, Західна Волинь, міжвоєнний період.

Kravchuk Olena. Participation of Arsen Richynskyi in the organization of "Plast" in Western Volhynia in the interwar period

The article analyzes the participation of Arsen Rychynskyi, a well-known socio-political and cultural and educational figure, in the «Plast» organization in Western Volyn in the interwar period. It is emphasized that he, having taken an interest in the ideas of «Plast», which operated in Eastern Galicia, made significant efforts to popularize it in the defined areas. Actually, the motivational component of the appearance of "Plast" was determined by the urgent need to organize Ukrainian youth in opposition to the policies of the Polish authorities. "Plast" is officially organized as a sports club under "Prosvit".

The role of A. Rychynskyi in the organization of the regional reservoir administration in Volodymyr-Volynskiy is highlighted. In particular, in July 1925, he personally organized two layer kurens in Volodymyr-Volynsk: a male one named after Ivan Franko and a female one named after Lesya Ukrainka.

It is emphasized that A. Rychynskyi attached great importance to the stratum education of Ukrainian youth, he considered it necessary for the formation of national consciousness. The system of raising plastuns was divided into spiritual and physical. The first is the study of the history, traditions, and culture of the native people. The second is trips to the native land, competitions and games in away camps. Plastov camps with plastuns of the Volodymyr district were visited by A. Richynskyi. In addition to organizing summer reservoir camps, A. Richynskyi in Volodymyr-Volynskiy started a stratum library, which at the end of 1929 had about 200 different publications.

The fourth general stratum congress, which took place on August 19–20, 1927, near the town of Oleksandria, is characterized. After that, the Polish authorities banned Plast's activities. Plast cells went underground, focused their work on the distribution of periodicals among Ukrainians, replenishing their own book collection, reading works on the history of Ukraine, their popularization, organizing evenings, performances, etc. While in the underground, the plastuns become members of the UVO, actively support the nationalist underground, A. Richynskyi becomes a representative of the OUN in the Volodymyr district.

Key words: Arsen Richynskyi, Plast, Ukrainian youth, Western Volyn, interwar period.

Актуальність досліджуваної проблеми ґрунтується на тому, що Арсен Річинський, талановитий педагог-наставник, який майстерно володів духовними запитами української молоді, вмінням знаходити підхід до різновікових категорій школярів, здатністю зацікавлення й морального заохочення вихованців. Власне ці якості сприяли тому, що він зумів у складних умовах міжвоєнного періоду організувати значну кількість осередків «Пласту» в Західній Волині, започаткував пластову бібліотеку та крамницю пластових товарів, проводив із пластовою молоддю піші й водні мандрівки визначними історичними місцями, був постійним учасником пластових таборів, зібрань тощо.

Мета статті – проаналізувати участь А. Річинського в організації «Пласту» в Західній Волині у міжвоєнний період; дослідити його місце та роль у праці цієї організації; охарактеризувати популяризацію А. Річинським пластових ідей, способу життя, їх впливу на активізацію українства Західної Волині.

Історіографія задекларованої проблематики обмежується працями таких дослідників, як Ю. Візитів [3; 2, с. 26–28; 4, с. 17–23], М. Мариняка [14, с. 4–6], Ф. Тижука [19, с. 51–54] О. Савчука [17, с. 345–347] та інших авторів, у яких досліджено ті чи інші аспекти організації та становлення «Пласту» на Волині.

Основу джерельної бази становлять матеріали Центрального державного історичного архіву України, м. Львів (далі – ЦДАЛ України), зокрема фонд 389 («Верховна пластова команда, м. Львів») [22; 23; 24; 25; 26], Державного архіву Волинської області (далі – Держархів Волинської обл.), фонди 1 («Волинська воєводська коменда державної поліції») [6; 7], 46 («Волинське воєводське управління») [8; 9], Державного архіву Рівненської області (далі – Держархів Рівненської обл.), фонд 300 («Експозитура політичної поліції в м. Рівне») [10], праця А. Річинського «До щастя, слави і свободи» [16, с. 221–260]; спогади О. Дем'янюка [5, с. 109–112], С. Левицького [12].

Засновник «Пласту» Олександр Тисовський прихильно ставився до ініціативи створення організації на Волині. Він у «Листі-зверненні до братів-волиняків» зазначав «З правдивою радістю привітали ми звістку від вас, що на Волині, в поневоленій країні тьми і горя, гуртуються Вірли-Скоби, простують крила і ладять до лету у сонячні простори пластових ідей. Ми горді, що ви у нашому Пласті шукаєте примірів і взорів для себе і бажаємо зі щирого серця послужити вам порадою і поміччю». Також закликав «...не лише словами, а й ділами покажіть, що на ідеях українського Пласту вихована українська молодь справді покликана до цього, щоби розбитий, обезсилений, придавлений до землі український народ підняти з упадку, оживити і одним спільним шляхом повести до свободи, тоді все, що здорове і сильне стане під нашим стягом» [3, с. 45].

А. Річинський, як активний громадсько-політичний, культурно-просвітній діяч, зацікавившись ідеями «Пласту», який функціонував у Східній Галичині, доклав значних зусиль для його популяризації у Західній Волині. Польська влада намагалася обмежити на зазначених теренах формування пластового руху, тому офіційно «Пласт» оформлено як спортивні гуртки при «Просвіті», статут якого передбачав право на створення спортивних організацій, тому від польської адміністрації вдалося отримати легальну реєстрацію інституції. Володимир Боровський у спогадах «До історії українського Пласту на Волині», виданій у Канаді (1971–1972 рр.), так описав цю подію: «...в усіх тоді вступив новий дух і почуття гідності. Ми вже не були сірою масою, а зорганізованою громадою» [1, с. 121].

Доречно зауважити, що, організовуючи черговий пластовий гурток, керівництво місцевих осередків «Просвіти» заповнювало анкету, у якій повідомляло польську владу про його розташування, наявність приміщення для занять, його керівників, кількість членів, їхній вік, дані про спортивний інвентар тощо. Так, в анкеті «Просвіти» у Володимирі-Волинському, надісланій повітовому старостві 9 грудня 1927 р. йшлося про те, що «...працю свою в напрямку фізичного та інтелектуального розвитку спортивна секція веде по пластовій методі, виложеної у підручнику «Життя в Пласті» О. Тисовського... Складок (внесків. – Прим. авт.) грошових члени не платять, а заробляють гроші при помічі аматорських вистав, уладжуваних членами секції за дозволом староства. Члени секції яко малолітні, членами товариства «Просвіта» не числяться, але під доглядом члена «Просвіти» – керівника секції виховуються на будучих членів «Просвіти» [2, с. 27].

Пластуни відвідували загальні збори «Просвіти», брали участь в обранні курінної ради, виступали з гімнастичними номерами на вечорах товариства, допомагали під час проведення просвітянських свят, збирали кошти на літературу для бібліотек, упорядковували могили, працювали на будівництві народних домів. Досить часто пластуни розташовувалися в приміщеннях «Просвіти». Наприклад, члени пластового гуртка з Володимира-Волинського займалися в спортивному залі «Просвіти» [2, с. 27].

Упродовж 1925–1926 рр. відбулося масове поширення пластового руху в Західній Волині, з'являються перші пластові товариства в Кременецькому, Володимирському, Луцькому, Ковельському повітах. У Володимирі-Волинському А. Річинський у міжвоєнний період був організатором і керівником

повітової управи пластунів. У липні 1925 р. особисто організував два пластові курені у Володимирі-Волинську: чоловічий – імені Івана Франка та жіночий – імені Лесі Українки. До їхнього складу входило близько 50 осіб з Володимир-Волинського та його околиць [24, арк. 9]. До речі, доволі чисельна й міцна організація пластунів діяла у Володимирському повіті за ініціативи Володимира Остаповича, за активної підтримки А. Річинського. Коші полку імені Івана Франка розташовувалися в таких селах цього повіту: Соловичах, Заріччі, Новосілках, Литовежі, Острівку. Очолювала полк курінна рада, керівником якої обрано А. Річинського. У 1927 р. курінь імені Івана Франка Володимирського повіту нараховував близько 300 пластунів [2, с. 26; 5, с. 110].

Верховна пластова команда (далі – ВПК) у Львові призначила А. Річинського зв'язковим у Володимир-Волинському повіті. На цій посаді він залишився впродовж усього періоду легальної і підпільної роботи «Пласту» в повіті [4, с. 18].

Активно працюючи над поширенням «Пласту», А. Річинський був постійним учасником різноманітних просвітянських свят, вечорів, мітингів та з'їздів. Арсен Васильович входив до складу президії з'їзду філій «Просвіти», який проходив у місті Рівне 26 вересня 1926 р. [8, арк. 1], де вирішувалися питання організації та розвитку «Пласту» в Західній Волині. Було обрано комісію у складі трьох осіб, серед яких і А. Річинський, які мали безпосередньо контактувати із ВПК у Львові. Комісія мала сприяти співпраці «Пласту» Західної Волині з аналогічною організацією у Східній Галичині, запозичувати досвід [18, с. 79]. За сприяння А. Річинського з'їзд ухвалив рішення об'єднати Волинську й Галицьку пластові області в одну – під зверхністю ВПК у Львові [10, арк. 106].

Згідно з ухвалою ВПК, у жовтні 1926 р. у Володимирі-Волинському пластова товариство створило 7-му Округну пластову команду на чолі з А. Річинським, сфера діяльності якої поширювалася на всю північно-західну Волинь [23, арк. 58]. Він започатковував нові пластові осередки, слідкував за виконанням куренями та гуртками розпоряджень ВПК, референта Волині, організовував і проводив з пластовою молоддю піші й водні мандрівки визначними історичними місцями Володимир-Волинського повіту, Почаєва, козацьких могил під Берестечком [4, с. 19].

А. Річинський пластовому вихованню надавав важливого значення, вважав його необхідним для молоді. Він пояснював: «...довголітня неволя вирізьбила на нашій національній вдачі своє тавро, витворила рабську душу пересічного українця, котрий все нарікає на своїх і стелиться перед чужим... Звідси й ті хиби нашої національної вдачі. З одного боку – недовір'я в свої сили й чисто – рабське недооцінювання своєї праці й рідної культури... З другого боку впадає в очі наша гризня між собою, брак солідарності, партійництво – таке ж амбітне, та нездатність взагалі до організованої громадської праці: це – занепад соціального інстинкту... Тому для нас українців пластова виховання потрійно важне: воно не тільки гартує молодь фізично і духовно, не тільки забезпечує нам кадри витривалих, згуртованих та ініціативних особистостей, але й служить добрим засобом до виправлення від'ємних сторін нашої національної вдачі» [16, с. 222].

Система виховання пластунів розмежовувалася на духовну та фізичну. Перша – вивчення історії, традицій, культури рідного народу. Друга – мандрівки рідним краєм, веселі змагання й ігри у виїзних таборих. А. Річинський був постійним учасником пластових таборів у Карпатах і на Прикарпатті, виконуючи функції інструктора, обозного лікаря, часто входив до складу комісії пластових таборів. У табори брав із собою старшу дочку Ярославу, яку змалечку привчав до пластового руху [7, арк. 32].

Пластові табори, які з пластунами Володимирського повіту відвідував А. Річинський, розташовувалися в Карпатах, в урочищі Підлюте та Сокіл (*тепер Рожнятівський район Івано-Франківської обл. – Прим. авт.*). Тут було облаштовано два пластові табори. Підлюте тісно пов'язане з історією греко-католицької митрополії. Зокрема, в урочищі було побудовано резиденцію для літнього відпочинку митрополитів Греко-Католицької церкви (далі – ГКЦ). Під час Першої світової війни її зруйнувала гарматним вогнем російська армія. Митрополит Андрей Шептицький власним коштом відбудував її. Найбільший стаціонарний пластовий табір розміщувався в Підлютому, біля села Осмолода, почав діяти з липня 1924 р. Це місце для пластового табору винаймав митрополит ГКЦ А. Шептицький. Окрім того, він подарував 5 га землі в урочищі Сокіл на довічну власність «Товариству опіки над молоддю» у Львові, додавши матеріал для будівництва будинків із метою облаштування літніх пластових таборів [14, с. 4].

Весною 1926 р. старші пластуни спільно з будівельниками вибудували на Соколі чотири курені. Новозбудований табір новаків назвали на честь А. Шептицького. Тут щорічно влітку відбувалися два або й три пластові табори. Посеред таборової площі на високій щоглі майорів національний прапор, вечорами горіли пластові ватри. Сотні пластового юнацтва проходили вишкіл, набираючи сил і здоров'я, виховувалися національно й морально [12, с. 46]. Саме в Підлюте та на гору Сокіл приїздив у літні табори з пластовою молоддю Західної Волині А. Річинський.

Повсякдення у пластовому таборі він порівнював з устроєм Запорізької Січі, зазначаючи, що «табір – це вже наочний зразок пластової держави, що нагадує трохи Січ Запорізьку, й виглядає як мініатюра національної держави» [16, с. 234]. Це порівняння є доволі доречним, позаяк функціонування «Пласту» ґрунтувалося на засадах рівності, демократії, самоуправління, а також фізичного, морального й патріотичного вдосконалення. Наставники формували в юнаків та дівчат вірність козацькому звичаю, рідній землі.

А. Річинський писав про те, що за місяць перебування в таборі юнаки наповнювалися «... новою життєвою силою, лицарським завзяттям, готовністю до діла, хоч би серед бурі й небезпек. Пластова молодь, присвячуючи себе й життя своє назавжди Рідному Краєві, – прирікає – ширити красу по рідній землі, працювати для її щастя; обережно минати всілякі перешкоди – явні й скриті – на цім тернистім шляху; привчити себе до бистрого діяння – щоб в слушний час вивести стражденну Вітчину на сонячний шлях свободи» [16, с. 246–247].

Окрім організації літніх пластових таборів, А. Річинський у Володимирі-Волинську започаткував пластову бібліотеку, яка поповнювалася літературою переважно зі Львова за сприяння ВПК [9, арк. 8]. Наприкінці 1929 р. в бібліотеці нараховувалося близько 200 різноманітних видань [24, арк. 5]. За підтримки А. Річинського місцеві пластуни відкрили крамницю пластових товарів, доволі популярну серед місцевих жителів [25, арк. 1–2].

У поступі «Пласту» в Західній Волині важливу роль відігравали пластові зустрічі, на яких ухвалювалися важливі рішення, планувалася подальша його праця, проводилися спортивні й культурно-просвітні заходи. Пластові зустрічі спільно з делегацією пластунів із Володимира-Волинського відвідував і А. Річинський. Про них залишив такий спогад: «Злітається пластова братство на стрічі, по котрих надовго зістають чарівні спомини, як по стрічі на Бубнищу 1925 р., або в Олександрії на Волині 1927 р.» [16, с. 251].

У серпні 1925 р. в районі села Бубнища, біля скель Довбуша, відбулася друга пластова зустріч, на якій були присутні 205 представників зі Східної Галичини, Закарпаття й Західної Волині. Зокрема, з Рівненщини, спільно із представниками повітової філії «Просвіти». До складу делегації входив А. Річинський. Від скель Довбуша загони пластунів та делегації вирушили на гору Маківку, де вшанували пам'ять і впорядкували могили січових стрільців. Роман Шухевич та Іван Сенів на високій і стрімкій скелі «Вежі» вивісили синьо-жовтий прапор. Про цю пластову зустріч А. Річинський залишив спогади у праці «До щастя, слави і свободи» [1, с. 121; 16, с. 251].

Кульмінацією пластової праці в Західній Волині була остання, четверта, загальна пластова зустріч, яка відбулася на «Стежках», поблизу містечка Олександрія. У заході, який відбувся 19–20 серпня 1927 р., брали участь пластуни із Західної Волині та Східної Галичини. А. Річинський був одним із тих, хто добивався дозволу на її проведення від волинського воєводи Владислава Меха [1, с. 121; 11, с. 3]. Зокрема, на зустріч прибули пластуни з Рівного, Клевеня, Гощі, Луцька, Володимира, Почаєва, Кременця, Гориньграда. Загальна чисельність пластунів із Західної Волині та Східної Галичини сягала 2 тис. Ця зустріч стала важливим етапом у процесі консолідації української молоді Західної Волині та Східної Галичини, обміну досвідом, піднесення національної свідомості українства [19, с. 53].

Під час святкового відкриття зустрічі при ватрі пластуни із Західної Волині привітали своїх ровесників зі Східної Галичини. Так, із привітанням виступили старший пластун С. Семенюк і В. Остапович, сенатор І. Карпинський, верховний отаман С. Левицький. У програмі зустрічі були фізичні вправи, спортивні змагання, виступи пластунів, виконання народних пісень. Узгоджувався план співпраці на майбутнє, обрано нових зв'язкових – зі Східної Галичини на Західну Волинь – професора П. Волинця; із Західної Волині на Східну Галичину – Ф. Тижука [19, с. 54].

За сприянням Рівненської окружної пластової команди наступного дня, 20 серпня, в Олександрії відбулася спільна нарада провідників пластового руху [21, арк. 55]. Цей захід відомий як перший з'їзд представників 7-го і 8-го куренів пластових округів. Він був проведений у читальні бібліотеки «Просвіти» в місті Олександрія. Головою з'їзду обрано верховного отамана, професора С. Левицького, секретарем – В. Боровського, який вів протокол зібрання. На з'їзді виступив А. Річинський, як голова 7-го пластового куреня Володимир-Волинська, та С. Семенюк – голова 8-го куреня. Присутні заслухали звіти й обговорили стан пластового руху на Волині [22, арк. 1–9].

Під час пластової зустрічі в Олександрії А. Річинський, як комендант 7-ї окружної пластової команди, розкрив перед громадськістю проблеми «гострої боротьби між українцями і москалями» та «низької поінформованості батьків у справах Пласту». Він також виступив ініціатором укріплення Володимир-Волинської окружної пластової команди, що сприяло б налагодженню тісних зв'язків з віддаленими куренями та покращенню рівня їхньої праці [4, с. 20].

Власне про цю пластову зустріч на «Стежках», поблизу Олександрії, писав В. Боровський: «...З Володимира-Волинського з кількома пластунами прибув на цю зустріч доктор Арсен Річинський. До речі, він умів викликати та підтримати повний гумору настрої пластунів. Були на зустрічі теж пластуни з Луцька та з Почаєва. Ця пластова зустріч на Волині в 1927 р. випала чудово. Доктор Арсен Річинський зробив тоді багато знімок...» [1, с. 121]. До речі, зроблені ним світлини друкувалися у пластовій пресі міжвоєнного періоду, а також були розміщені у його праці «До щастя, слави і свободи».

До зазначеної пластової зустрічі польська влада поставилася негативно. Власне приводом для ліквідації «Пласту» в Західній Волині стала ця зустріч. Волинський воєвода В. Мех у розпорядженні старости Рівненського повіту під грифом «таємно» від 8 грудня 1927 р. наказував ліквідувати всі секції організації до 10 січня 1928 р. З 23 липня 1928 р. польська влада повністю заборонила діяльність «Пласту» в Західній Волині. Цілком зрозуміло, що такі дії влади скеровувалися на асиміляцію українства, заборони діяльності спортивних гуртків і просвітніх товариств «з прив'язкою до галицького центру» [1, с. 122; 2, с. 27; 17, с. 347].

Між українцями, які проживали в різних регіонах Польської держави, існували досить помітні відмінності в рівні національної свідомості, політичної та культурної активності. Галичина й Волинь опинилися у складі однієї держави – Речі Посполитої, колишній австро-російський державний кордон перетворився з територіального у політико-адміністративний. Доктрина «сокальського кордону» відіграла помітну роль в укладі політичних стосунків у Галичині й на Волині впродовж усього міжвоєнного періоду [20, с. 259].

Існування «сокальського кордону» було результатом багатьох причин: релігійних, культурних, економічних і особливо політичних. Недопущення українського національного руху з Галичини на Волинь і забезпечення впливів тих угодовських українських угруповань, що підтримувалися польською адміністрацією, – це основне завдання, яке ставила влада, відмежовуючи північно-східні українські землі від галицьких воєводств [20, с. 262].

Пластові осередки змушені були перейти в підпілля. Узимку 1929 р. ВПК розповсюдила звернення до всіх пластових осередків, у якому закликала зосередити працю на поширенні періодики серед українства, поповненні власної книгозбірні і «Просвіти», читанні творів з історії України, їх популяризації, організації вечорів, вистав тощо [5, с. 111].

А. Річинський, будучи свідомим українським патріотом, не змирився із заборонаю функціонування «Пласту». Під його керівництвом у підпіллі працювало майже 300 юнаків і дівчат. У листопаді 1928 р. в місті Володимирі-Волинську діяли два пластові гуртки: юнаків під назвою «Орел», очолюваний Василем Савичем, і гурток дівчат «Олень», керівником якого була Ольга Процюк [6, арк. 6]. Під керівництвом А. Річинського пластова молодь напередодні річниці визвольних боїв 1918–1919 рр. за Володимир-Волинський, восени 1928 р. упорядкувала братську могилу, у якій поховано дванадцять стрільців, і встановила дубового хреста з українським тризубом і написом: «Полягли за Рідний Край 1918–1928 Pro Patria mortuis». Над могилою кожної поминальниці відбувалася панахида за всіх полеглих в обороні Української держави [15, с. 16].

А. Річинський, незважаючи на заборону польської влади на діяльність «Пласту», намагався легалізувати пластові осередки, інтегруючи їх до інших українських товариств, однак судові органи не затверджували такі статути.

12 квітня 1930 р. відбувся Перший установчий з'їзд Уладу Пластового Сеніорату (далі – УПС), учасником якого був і А. Річинський. На цьому з'їзді його зараховано до складу 1-го куреня УПС імені Степана Тисовського. УПС був інтегральною частиною «Пласту» та створений для тих пластунів, яким виповнився 31 рік і які мали бажання надалі пластовати. Членів УПС називали «пластуни сеніори». У серпні 1930 р. «дійсний сеніор» А. Річинський відвідав перший табір пластових сеніорів у Підлютому. Крім виконання в таборі загальних таборових обов'язків, він прочитав курс санітарної служби [12, с. 97].

До «Пласту», який діяв у підпіллі, належали лише сеніори і старші пластуни, які зберігали тісний зв'язок між собою і підпільною ВПК, розповсюджуючи заборонену літературу, займаючись підготовкою і проведенням акцій протесту, саботажу тощо [19, с. 54].

Звичайно, що на цьому участь А. Річинського в організації «Пласту» не завершується. Перебуваючи в підпіллі, пластуни стають членами Української військової організації, активно підтримують націоналістичне підпілля, А. Річинський стає довіреною особою Організації українських націоналістів у Володимирському повіті. За активну проукраїнську позицію його арештовують і відправляють до концтабору в Березі Картузькій. Однак це вже тема іншої наукової публікації.

Таким чином, у статті проаналізовано участь А. Річинського в організації «Пласту» в Західній Волині в міжвоєнний період. Досліджено його місце і роль у праці цієї організації. Наголошено на

тому, що А. Річинський надавав важливого значення пластовому вихованню української молоді, вважав його необхідним для формування національної свідомості. Охарактеризовано популяризацію А. Річинським пластових ідей, способу життя, їх впливу на активізацію українства Західної Волині досліджуваного часу.

Література:

1. Боровський В. До історії українського Пласту на Волині. Пластовий шлях. 1970. Ч. 1–2. С. 117–123.
2. Візитів Ю. Зародження Пласту на Волині. Пластовий шлях. 2005. Ч. 1. С. 26–28.
3. Візитів Ю. Пластовий рух на Волині в міжвоєнний період : монографія. Рівне : Волинські обереги, 2008. 180 с.
4. Візитів Ю. Пластовий сеніор А. Річинський: «До щастя, слави і свободи». Арсен Річинський: видатний український громадський діяч і науковець-релігієзнавець. Науковий збірник. Київ – Кременець, 2007. С. 17–23.
5. Дем'янюк О. Діяльність пластових осередків на Волині. Держава та армія. 2002. № 451. С. 109–112.
6. Держархів Волинської обл. Ф. 1. Оп. 2. Спр. 1838. Інформація про діяльність української націоналістичної організації «Пласт» в Володимирському повіті 1928 р. 16 арк.
7. Держархів Волинської обл. Ф. 1. Оп. 2. Спр. 1858. Інформація Володимирської повітової поліції про діяльність членів УВО 1928–1930 рр. 94 арк.
8. Держархів Волинської обл. Ф. 46. Оп. 9. Спр. 1026. Інформація воєводської коменди державної поліції про діяльність «Просвіти» на Волині 1928 р. 8 арк.
9. Держархів Волинської обл. Ф. 46. Оп. 9. Спр. 1325. Інформація повітових староств про діяльність спортивної секції «Пласт» товариства «Просвіти» 1929 р. 9 арк.
10. Держархів Рівненської обл. Ф. 300. Оп. 1. Спр. 95. Рапорти про громадсько-політичний стан в повіті. Інформація про Рівненський з'їзд Просвіти 1926 р. 116 арк.
11. Левицький С. Стріча в Олександрії. Молоде життя. 15 вересня 1927 р. С. 3.
12. Левицький С. Український Пластовий Улад в роках 1911–1945 у спогадах автора: (причинки до історії Пласту). Мюнхен : Молоде життя, 1967. 132 с.
13. Луцький В. Активний туризм у діяльності молодіжних пластунаських організацій Західної України (20–30 рр. ХХ ст.). Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. 2010. № 1. С. 21–26.
14. Мариняк М. Митрополит у пластовому таборі (спомин). Юнак. 1978. Ч. 8–9 (179–180). С. 4–6.
15. Річинський А. Бої за Володимир-Волинський. Літопис Червоної Калини. Львів, 1930. Ч. VII–VIII. Липень – серпень. С. 14–16.
16. Річинський А. До щастя, слави і свободи (редакторська підготовка П. Мазура та А. Гудими). Матеріали VIII Міжнародних Річинських читань. Київ – Кременець, 2012. С. 221–260.
17. Савчук О. Розвиток руху пластуна на Волині у міжвоєнний період // Велика Волинь: минуле і сучасне. Хмельницький; Ізяслав; Шепетівка, 1994. С. 345–347.
18. Скакальська І. Громадський потенціал української інтелігенції Західної Волині (1921–1939 рр.). Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. 2015. Вип. 42. С. 77–81.
19. Тижук Ф. Початки Пласту на Волині: (перша зустріч пластуна на Волині й Галичини). Літопис Волині. Науково-популярний збірник волинезнавства. Вінніпег, 1982. Ч. 13–14. С. 51–54.
20. Українсько-польські відносини в Галичині у ХХ ст. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції* (21–22 листопада 1996 р.). Івано-Франківськ : Видавництво «Плай», 1997. 452 с.
21. ЦДІАЛ України. Ф. 389. Оп. 1. Спр. 185. Звіти, протоколи сходів, листування з пластунами Волині та ін. матеріали про діяльність 61-го куреня ім. І. Богуна 1922–1927 рр., 79 арк.
22. ЦДІАЛ України. Ф. 389. Оп. 1. Спр. 184. Протокол I-го з'їзду представників куренів 7-го та 8-го пластових округів, який відбувся в Олександрії 20 серпня 1927 р., 10 арк.
23. ЦДІАЛ України. Ф. 389. Оп. 1. Спр. 22. Звіти про діяльність Верховної команди «Пласту». 80 арк.
24. ЦДІАЛ України. Ф. 389. Оп. 1. Спр. 750. Квартальні звіти про діяльність пластових куренів на Волині 1926–1928 рр. 68 арк.
25. ЦДІАЛ України. Ф. 389. Оп. 1. Спр. 751. Про діяльність пластових куренів на Волині. Діяльність 62-го куреня на Волині 1927–1928 рр. 24 арк.